

УДК 821.111(73)-3 + 82-95 + 316.343.85:940.531.1

Анастасія Міхєєва

ORCID: 0009-0000-6733-8506

ЄВРЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У США ТА ОСМИСЛЕННЯ ТРАВМИ ГОЛОКОСТУ У ТВОРАХ СИНТІЇ ОЗІК «ШАЛЬ» І «РОЗА»

У статті проаналізовано формування єврейської ідентичності в США у зв'язку з травматичним досвідом Голокосту на прикладі творів Синтії Озік «Шаль» і «Роза». Розглянуто історичний та соціальний контексти міграції євреїв до США, різні моделі самоідентифікації (релігійна, етнічна, культурна), а також вплив травматичних подій на особистісну та колективну пам'ять. Авторка осмислює трагедію Голокосту через естетичний та символічний виміри, зокрема використовуючи елементи магічного реалізму та міфотворення. У фокусі – постать жінки-уцілілої, чий досвід втілює втрату, виживання та реконструкцію ідентичності в умовах діаспори. Зроблено акцент на особистісному рівні переживання травми, що підкреслює індивідуальний вимір пам'яті на тлі колективної катастрофи. Твори С. Озік інтерпретуються як літературні приклади посттравматичного письма, в яких минуле формує теперішнє через емоційну, культурну та поетичну призму.

Ключові слова: війна, єврейська ідентичність, діаспора, поетика, Голокост.

DOI 10.34079/2415-3168-2025-18-33-61-68

Загальне формулювання проблеми та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Прийнято вважати, що до почату Другої світової війни в Європі жило 9 мільйонів євреїв, а з приходом до влади нацистської партії чимало євреїв намагались виїхати з Європи до інших країн, зокрема до Підмандатної Палестини, Південної Америки та Сполучених Штатів. Активна міграція єврейського населення була обмежена низкою сегрегаційних законів, зокрема, в 1924 р. конгрес США прийняв закон Джонсона-Ріда щодо національного походження. Система квот обмежувала кількість віз, яка могла надаватись для імміграції в США, – таким чином унеможлиблювалась масова міграція європейських євреїв до Північної Америки. З наростанням небезпеки для євреїв у Європі, конгрес США не переглянув кількість квот на в'їзд та не висловлював готовність прийняти євреїв, навіть коли міграційна криза в Європі загострилась. Ті євреї, які, незважаючи на чималі перешкоди міграції, змогли потрапити до США, інтегрувались у вже наявну у Сполучених Штатах чималу єврейську діаспору, яка прибула до країни в другій половині XIX ст. і продовжувала зберігати свої традиції та формувати нові культурні зв'язки. Уцілілі та вже інтегровані євреї були в безпечному місці, коли почалася Друга світова війна і нацистська політика щодо євреїв набула нових нищівних обертів.

Під час Другої світової війни новини про Голокост здебільшого не висвітлювались в американських ЗМІ (Kogman, 1987, p. 475), але єврейська громада отримувала звістки з Європи. Справжнє осмислення катастрофи почалося вже в 1960-х роках (Staub, ed., 2004, p. 371), і з того часу вплив травми та шоку від оприлюднених фактів про концентраційні табори, газові камери, дегуманізацію, тортури та винищення мільйонів євреїв простежується і в широкій дослідницькій діяльності (заснування фондів, музеїв, бібліотек, дослідницьких центрів), і в художній літературі, де загальновідомі для євреїв старозавітні мотиви часто накладались на образи, актуальні для американських євреїв після війни.

Мета статті – на прикладі двох робіт Синтії Озік «Шаль» та «Роза» дослідити, яким чином єврейська ідентичність, яка сформувалась у США євреями-мігрантами до Другої світової війни, вплинула на осмислення та переживання травми Голокосту.

Актуальність Осмислення Голокосту та його впливу на формування єврейської ідентичності залишається актуальним у сучасних гуманітарних дослідженнях, особливо у

контексті сучасних конфліктів. Важливо дослідити, як травматичний досвід інтегрується в культурну пам'ять єврейської діаспори в США. Матеріали даної статті можуть бути використані у подальшому дослідженні вчення про травму у літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями єврейської ідентичності займалися такі вчені, як З. Бауман, Ц. Зохар та С. Коен, а Дж. Алкана, М. Горра та М. Сіван досліджували особливості творчості С. Озік і, зокрема, зображення в її творах долі євреїв-мігрантів. С. Озік, як представниця другого покоління євреїв-мігрантів у США, описує тугу за втраченим європейським минулим на тлі пережитої травми Голокосту. Огляд її творів може сприяти подальшим дослідженням механізмів осмислення травми війни у міграційній літературі та впливу колективної пам'яті євреїв у діаспорі на американську єврейську літературу. У статті використано інтертекстуальний та семіотичний підходи до аналізу текстів.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ століття спостерігалася виразна тенденція до зниження усвідомлення єврейської ідентичності серед значної частини єврейського населення, що була зумовлена процесами культурної асиміляції, секуляризації та трансформації релігійних практик. Попри збереження традиційного способу життя в окремих єврейських громадах, значна кількість євреїв мігрувала до урбанізованих центрів, де інтегрувалася в домінантне соціокультурне середовище, переймаючи характерні для нього норми поведінки та звичаї. За інформацією Меморіального музею Голокосту США, до початку Другої світової війни приблизно 70% єврейського населення мешкало в містах, при цьому близько половини з них не брали участі в релігійному житті, зокрема, не відвідували синагогу. Більшість євреїв Європи належали до середнього класу й обіймали впливові соціально-професійні позиції. Унаслідок глибокої інтеграції в місцеве середовище чимало з них майже повністю втратили відчуття приналежності до єврейської спільноти. У зв'язку з цим поняття єврейської ідентичності постає як багатовимірне й амбівалентне явище, що допускає різні інтерпретації та підходи до його осмислення.

У сучасному дискурсі виокремлюють три основні підходи до визначення єврейської належності: релігійний (згідно з Галахою), расово-ідеологічний (на основі Нюрнберзьких законів) та юридичний (за прецедентами Верховного суду Ізраїлю). Хоча провідним у глобальному єврейському середовищі залишається галахічний підхід, інші два критерії набувають особливого значення в контексті історичних подій ХХ століття, зокрема Голокосту. Згідно з Галахою – традиційним єврейським релігійно-правовим кодексом, – євреєм визнається особа, народжена від матері-єврейки, або та, яка пройшла гіюр – складну, багаторівневу процедуру добровільного прийняття юдаїзму, що передбачає не лише релігійне навернення, а й інтеграцію в єврейську спільноту та спосіб життя. У рамках Нюрнберзьких расових законів, ухвалених у нацистській Німеччині 1935 року, єврейська ідентичність визначалася на основі так званої «расової чистоти»: особою єврейського походження вважався кожен, у кого щонайменше троє з чотирьох бабусь і дідусів були євреями, незалежно від його чи її релігійної самоідентифікації. Осіб із меншим відсотком єврейського походження класифікували як *Mischlinge* (буквально – «змішані»). Згодом навіть ці категорії осіб підпадали під репресивну політику нацистського режиму.

Починаючи з 1960-х років, перед Верховним судом Ізраїлю постало принципове питання щодо визначення того, хто саме може вважатися євреєм, у контексті Закону про повернення – нормативного акта, що гарантує право на репатріацію до Ізраїлю. Як зазначає дослідник Оскар Крайнес, до моменту проголошення незалежності Ізраїлю в 1948 році таке питання не набувало юридичної актуальності, оскільки єврейська ідентичність традиційно визначалася згідно з нормами Галахи. Однак після створення держави, яка задекларувала себе як національний дім для всіх євреїв світу, постала потреба у формалізованому визначенні правового статусу осіб, що претендують на громадянство. У результаті судових прецедентів сформувався положення, згідно з яким євреєм вважається не лише особа, яка відповідає релігійним або генеалогічним критеріям, а й та, яка виявляє щире бажання інтегруватися до єврейсько-ізраїльської спільноти. Такий підхід відображає суб'єктивне розуміння ідентичності, що враховує особисту самоідентифікацію та волевиявлення.

Наукове середовище пропонує альтернативні підходи до визначення єврейської

ідентичності, що виходять за межі традиційних релігійних або юридичних критеріїв. Так, Узі Ребхун (Rebhun, 2004) виокремлює три основні типи ідентифікації: релігійний єврей (той, хто дотримується юдейських приписів), етнічний єврей (особа, яка визнає свою належність до єврейського народу, але не практикує релігію) та єврей за вибором – індивід, який пройшов процедуру гіюр, тобто свідомо прийняв юдаїзм. Питання самоідентифікації євреїв у контексті модерності порушував також Зигмунд Бауман (Bauman, 2009). Він підкреслював, що становлення національних держав у XIX–XX століттях сприяло формуванню національних ідентичностей. У цьому контексті євреї, які жили в окремих громадах, часто сприймалися християнським населенням як «інші», незалежно від власної самоідентифікації. Стівен Коен (Cohen, 2011), своєю чергою, наголошував на важливості релігійних практик: на його думку, лише той, хто дотримується юдейських релігійних норм, може вважатися євреєм у повному сенсі. Він також зауважував, що значна частина довоєнного єврейського населення Європи належала до категорії етнічних євреїв, які знали про своє походження, але не надавали цьому особливого значення, що свідчить про відсутність домінантної єврейської самоідентифікації в цей історичний період. Таким чином, підходи до визначення єврейської належності варіюються залежно від контексту – релігійного, ідеологічного чи правового, – що свідчить про складність і багатовимірність самого поняття «єврей».

Цві Зогар запроваджує концепцію «кіл єврейської ідентичності», розрізняючи коло етнічної належності та коло релігійної приналежності (Zohar, 2000). Учений посилається на визначення Ентоні Сміта, згідно з яким етнічна спільнота становить групу осіб, об'єднаних спільним міфом походження. У цьому контексті єврейська ідентичність ґрунтується на вірі в спільне походження від Авраама, Іцхака та Якова, а також на належності до спільної культурної традиції – культури Тори. Згідно з приписами Тори, кожен єврей зобов'язаний дотримуватись релігійних норм, що зумовлює перетин етнічного та релігійного кіл ідентичності. Однак, як свідчать історичні дані, тривале перебування в Галуті зумовило відхід значної частини єврейського населення від релігійної компоненти ідентичності (Sagi & Zohar, 2000).

Зазначену вище інформацію доцільно розглядати в контексті процесу конструювання єврейської ідентичності. Відповідно до підходу Поля Рікера, ідентичність формується шляхом нарративної побудови, тобто складається з множинних історій, що разом утворюють цілісну самоідентифікацію (Crowley, 2003). У цьому контексті дослідження Джонатана Бояріна, присвячене єврейським ідентифікаційним нарративам, демонструє, що в літературному дискурсі євреї часто виявляють «солідарність з іншими євреями» (Boyarin, 1993, p. 723). Таким чином, компонентом єврейської ідентичності виступає усвідомлення спільності. Попри значну внутрішню різноманітність, зумовлену походженням (ашкеназі, єменські, марокканські євреї тощо), усіх їх об'єднує спільне релігійне уявлення про Тору як про універсальну норму. У зв'язку з цим, нарратив одного єврея, який мешкає в Європі, потенційно може бути зрозумілим для єврея, що проживає в Палестині.

На противагу наведеним вище підходам, С. Розенман стверджує, що саме досвід Голокосту став визначальним чинником формування єврейської ідентичності. У післявоєнній літературі, за його спостереженнями, посилено артикулюється тема єдності євреїв: «Після Голокосту єврейська ідентичність – це відчуття безперервності себе у житті, відчуття того, що ти завжди є та сама людина» (Rosenman, 1990, p. 152). Отже, навіть за умови втрати глибоких зв'язків із єврейською традицією та релігією, після катастрофи євреї знову актуалізували свою ідентичність, усвідомивши загрозу повного знищення власного народу. Цей досвід спричинив появу колективного відчуття солідарності та жаху серед єврейських спільнот усього світу, навіть серед тих, хто не пережив трагедію особисто. Так, наприклад, Марія Катерина Ла Барбера наголошує, що ідентичність може бути сконструйована як індивідом, так і спільнотою. Це означає, що людина здатна самостійно визначити свою належність до певної культури через мову, релігію або традиції, водночас соціальна група може нав'язувати ідентичність індивіду, навіть якщо він її не визнає. Це питання стає особливо актуальним у контексті міграції. Після Голокосту багато євреїв, які вижили, повернувшись додому, стикалися з ворожістю або втратою власності, що змушувало їх до повторної міграції. Така вимушена мобільність знову ускладнювала збереження ідентичності та почуття приналежності. Міграційний досвід вимагає

адаптації до нової соціальної реальності, унаслідок чого первинна самоідентичність може бути трансформована у прийнятну соціальну форму. Згодом ця соціальна ідентичність може стати внутрішньо прийнятною, або ж спричинити труднощі у процесі постійного переосмислення власної ідентичності (La Barbera, 2015).

Американський філософ Джордж Мід запропонував концепцію подвійної структури ідентичності, розмежовуючи її на компоненти «Я» та «Себе». У межах цього розрізнення «Я» репрезентує внутрішнє самовідчуття індивіда, пов'язане з імпульсивністю, емоційністю та спонтанністю (Dunn, 1997). Натомість «Себе» відображає соціальне середовище, що формує особистість через поведінкові норми, навички, характер і сприйняття з боку суспільства. На думку Д. Міда, перехід між цими двома рівнями ідентичності опосередковується мовою як ключовим вербальним інструментом. Цей універсальний підхід набуває специфіки у випадку єврейської ідентичності, оскільки мова євреїв Європи суттєво відрізнялася від мов їхніх християнських сусідів, що сприяло формуванню чітких меж всередині єврейських громад. Таким чином, трансформація від «Я» до «Себе» зазвичай відбувалася в межах єврейського соціокультурного контексту. Проте Голокост, який розглядається як радикальний розрив із традиційними моральними та соціальними структурами, спричинив докорінні зміни не лише на рівні суспільства, але й у сфері особистісної ідентичності.

Звертаючись до літератури, присвяченої Голокосту та відображенню складних процесів набуття і втрати ідентичності, варто підкреслити, що переважна більшість текстів цього напрямку базується на свідченнях самих євреїв. Серед провідних тематичних ліній можна виокремити питання фізичної та емоційної втрати. Оскільки метою нацистської політики була систематична дегуманізація та руйнування особистісної цілісності євреїв, багато представників єврейської громади ще в довоєнний період перебували у стані ідентифікаційної нестабільності та невизначеності власного місця в суспільстві. Послідовне обмеження громадянських прав, ізоляція в гетто, а згодом депортація до таборів смерті спричинили радикальну зміну сприйняття реальності. У концтаборах відбулося остаточне руйнування морально-етичних засад, які є основою самоідентифікації. Водночас стерлися внутрішні відмінності між євреями з різних країн Європи – зникли мовні, культурні та регіональні бар'єри, що зумовило потребу в нових формах комунікації та налагодженні зв'язків. У межах таборової структури також існувала специфічна ієрархія, яка впливала на самовизначення індивіда в умовах екстремального середовища. Усе це відобразилось у післявоєнній літературі про Голокост, у якій простежується домінування колективної ідентичності над індивідуальною: автори часто уникають персоніфікованого наративу, натомість описуючи страждання євреїв узагальнено.

Враховуючи особливості формування єврейської ідентичності, ми розглянемо, яким чином письменниця Синтія Озік сприймала Голокост і як вона намагалась артикулювати переживання уцілілих у творах «Шаль» і «Роза». Синтія Озік, яка належить до першого покоління американців, народжених у сім'ях емігрантів із Російської імперії, хоча і сформувалася в американському культурному контексті, зберігала виразну єврейську ідентичність. Цей фактор зумовив тематичне спрямування її творчості, зокрема зосередженість на єврейському досвіді в Америці, проблемах юдаїзму, самоідентичності та Голокосту. Її внесок у літературу про Голокост досліджували такі літературознавці, як Дж. Алкана, А. Альварез, А. Конпф, В. Страндберг, М. Ченовет та інші. Зокрема, Джозеф Алкана визначає її творчість як таку, що «передбачає не лише засвідчення досвіду свідків та уцілілих у художній чи документальній формі, а й надання цінності розповідання нових історій» (Alkana, 1997, p. 963). В інтерв'ю Алессандрі Фаркас письменниця порівнює свої твори з творами уцілілих Прімо Леві та Елі Візеля, визнаючи, що її тексти мають вигаданий характер, тоді як у П. Леві та Е. Візеля вони набувають «сили документа» (Ozick, 2021).

Основними жанрами у творчості Синтії Озік є есеїстика та оповідання, хоча в її літературному доробку також наявні кілька романів. Найвідомішими творами письменниці, присвяченими темі Голокосту, вважаються новели «Шаль» і «Роза». Ці два твори мають сюжетно-тематичний зв'язок, але різні композиції. «Шаль» — це коротке оповідання, у якому йдеться про те, як Роза, її племінниця Стелла та новонароджена донька Магда перебувають у концентраційному таборі. Роза прагне зберегти Магді життя, але в умовах табору це здається

неможливим. Магду рятує магічна шаль, походження якої невідоме. Ця шаль ховає Магду від нацистів, годує її та гріє, символізуючи материнську любов та турботу. Через виснаження, голод та злість, Стелла бажає забрати шаль собі, що зрештою і робить. Це призводить до викриття Магди та її вбивства нацистами об колючий дріт. В оповіданні «Роза» акцент зміщується на уцілілу Розу, яка разом зі Стеллою емігрували до США. Події твору розгортаються через багато десятиліть після Голокосту, і головною темою стає одержимість та травмованість. Роза так і не змогла відпустити минуле та пробачити Стеллу, вона втрачає роботу, живе у дешевому motel і відкидає спроби зав'язати стосунки з чоловіками. Роза фокусується на Магді, привід якої вона бачить, та ставить собі за мету повернути шаль, в надії, що життя зміниться. Проте, навіть повернувши шаль від Стелли, Роза не змінюється, адже справжня проблема не в магічному атрибуті, а у психологічній травмі Рози. Таким чином, події оповідання «Шаль» фактично є передумовою того стану, у якому перебуває Роза у другому творі. Синтія Озік в образах Рози та Стелли зображує усіх уцілілих, які емігрували до вже існуючої єврейської діаспори у США та закриваються у собі, вважаючи, що їх ніхто не зрозуміє.

У творах Роза виступає як травмована людина, яка не бажає відпускати минуле, в той час як її племінниця Стелла описується як жорстка та рішуча людина, яка змогла адаптуватись у США та не зважати на минулі події. Авторка вводить ще чоловічого персонажа – Сімона Перскі, єврея, який емігрував до Америки ще у двадцятих роках. Це чоловік, який намагається почати відносини з Розою, яка відштовхує його. Він, як символ асимільованого єврея, покликаний допомогти Розі почати жити у теперішньому. Наприкінці оповідання Роза пише ще одного листа до Магди, у якому згадує «час до» – період, коли вони жили в гетто. Вона докладно описує життя там і зазначає, що американці, яким вона про це розповідала, так і не змогли її зрозуміти. Однак лист лишається незавершеним: «А Магда! Вона вже зникла. Геть. Її синя сукня стала лише порошинкою в оці Рози. Магда навіть не залишилась, щоб отримати цей лист: він миготів незакінчений, мов вуглинка, і все через дзвін біля ліжка. Голоси, звуки, відлуння, шум – Магда зникла від будь-якого руху, налякана, як привид» (Ozick, 1989, p. 69). Цим шумом був телефонний дзвінок від Перскі, який знову прийшов до Рози. Такий фінал можна сприймати як натяк на можливість змін: стосунки з Перскі можуть стати для Рози шансом вийти з полону минулого й перестати жити вигаданими спогадами. Отже, Синтія Озік ніби підказує, що зцілення від травми можливе завдяки людському взаєморозумінню та підтримці ззовні. Роза не знаходила цього ні у Стелли, ні в інших людей, тоді як лише Перскі виявив справжню готовність її вислухати.

У цих текстах центральними виступають питання травми та пам'яті, що розкриваються через образ жінки, яка пережила Голокост, але втратила дитину. Обидва твори містять елементи магічного реалізму, що є нетиповим для літератури про Голокост. Проте для С. Озік, яка була сучасницею, але не безпосередньою учасницею катастрофи, залучення елементів фантастичного дозволяє символічно осмислити та «виправдати» жахливі події. Гана Вірт-Нешер у своєму дослідженні звертає увагу на феномени ідолізації та анімалізації (Wirth-Nesher, 1985), які активно використовуються авторкою, особливо в новелі «Шаль». Залучення цих образів, на думку Г. Вірт-Нешер, дає підстави класифікувати «Шаль» як варіант міфологізованого наративу про Голокост, у якому вигадане й алегоричне співіснує з історичним. Утім, продовженням «Шалі» є новела «Роза», яку вже складно віднести до міфологічної інтерпретації катастрофи. У цьому творі представлено повсякденне життя травмованої особистості, тоді як шаль, що в першому тексті набуває ознак магічного артефакту, в «Розі» зберігає свої надприродні властивості виключно в уяві героїні.

Щодо особливостей стилю письма Синтії Озік, М. Горра зазначає: «Проза Озік вражає мене своєю красою, це краса, яка відображається в ритмічності, у локації ком, крапок і двокрапок» (Gorra, 1984, p. 151). На поетичність і мелодійність стилю письменниці, зокрема здатність м'яко писати про травматичні теми, такі як Голокост, звертає увагу також Міріам Сіван (Sivan, 2002). Джозеф Ловін, аналізуючи мовну організацію творів, стверджує, що для С. Озік пріоритетною є естетична складова письма, яка переважає над етичною. Цей підхід, на його думку, зумовлений відсутністю особистого травматичного досвіду в авторки, що дозволяє їй зосереджуватися на формальних аспектах тексту. Водночас, Лоуренс Фрідман у праці «Розуміючи Синтію Озік»

(«Understanding Cynthia Ozick») наголошує, що її твори написані «з погляду глибоко відданої єврейки» (Friedman, 1991, р. 8), і саме ця інтенція визначає характер її письма, який дослідник окреслює як «літургійний». На його переконання, глибока зацікавленість єврейською тематикою є цілком природною, оскільки історична ідентичність для євреїв має фундаментальне значення й часто домінує над іншими формами самоідентифікації.

Джозеф Алкана, аналізуючи художнє осмислення Голокосту в прозі Синтії Озік, акцентує увагу на її прагненні до універсального підходу в зображенні індивідуального досвіду. Дослідник зазначає, що письменниця уникає узагальнення колективного страждання єврейського народу чи етнічної групи, а натомість зосереджується на детальному зображенні конкретного персонажа – «вона детально описує протагоніста (Розу – А. М.), відмежовуючи його від цілої групи» (Alkana, 1997, р. 966). Цю тезу підтверджує вислів С. Озік: «Моя Варшава, не твоя Варшава» (Ozick, 1989, р. 19), що підкреслює прагнення авторки висвітлити унікальність особистого досвіду в умовах катастрофи. Крім того, Д. Алкана звертає увагу на важливість для С. Озік проблеми взаємозв'язку між минулим і теперішнім у формуванні особистості. У цьому контексті письменниця наголошує на значущості національної пам'яті не лише як загальноколективного, а й як глибоко особистого феномену. Роза, як персонаж, не зосереджується на геноциді в цілому, а переживає й пам'ятає передусім втрату власної доньки, що демонструє індивідуалізований підхід до осмислення травми.

Авторка конструє міфологічний наратив про Аушвіц, одним із характерних ознак якого є домінування вигадки та застосування елементів магії. Незважаючи на те, що події, описані у творах «Шаль» і «Роза», мають вигляд реалістичних, їх неможливо раціонально пояснити, що призводить до появи в тексті магічного осмислення страждань під час та після ув'язнення в Аушвіці. Магічним атрибутом у текстах стає шаль, яка може захистити та нагодувати маленьку Магду: «Це була магічна шаль, нею можна було годувати немовля три дні й три ночі. Магда не померла, вона залишалася живою, хоча дуже тихою» (Ozick, 1989, р. 5) Подібно до Джонатана Сафрана Фосера, який, не будучи безпосереднім свідком Голокосту, використовує магичні образи, пов'язані з його хронотопом, Синтія Озік вдається до створення повністю вигаданої історії. У цьому наративі час зображено лінійно та чітко, без спотворень травмою, а всі події представлені з певною дистанцією.

Крім магичних елементів, у оповіданні «Шаль» наявні анімалістичні образи. Це може бути зумовлено тим фактом, що коли людина намагається вижити, в неї посилюються тваринні інстинкти, які пригнічують раціональність і моральність. Тому героїні С. Озік в оповіданні набувають тваринного символізму, який підкреслює особливості їхньої поведінки в екстремальних умовах. Так, Роза порівнюється з тигрицею, яка захищає свою дитину, а очі Магди описуються як «блакитні тигри». Наприкінці твору Роза згадує про «невинні тигрові лілії», які ростуть поза бараками. Образ тигра символізує не тільки міць і хижість, але й красу та невинність (природність). Стеллу авторка описує як «ненажерливу», аж до канібалістичних схильностей: «Роза знала, що одного дня Стелла могла би вкрати Магду, аби з'їсти її» (Ozick, 1989, р. 6). Згодом Роза порівнює Стеллу з пацюками, які шукали їжу в бараках, натомість Магда під дією шалі стає схожою на білку у своєму тихому й безпечному гнізді. Ці порівняння з тваринним світом свідчать про жорстокі, нелюдські умови виживання в концентраційному таборі. Проте згодом образи тварин змінюються. Роза стає схожою на янгола, який впадає в стан трансу від голоду. Роза і Стелла порівнюються з повітрям, а Магда – з метеликом. Ці образи пов'язані з легкістю й натякають на голод і виснажений фізичний стан жінок, які разом із вагою ніби втрачають людську оболонку. Неможливість досягнути Голокост і нерозуміння, як масове знищення людей могло трапитись у цивілізованій Європі, спонукало Синтію Озік шукати відповіді у світі інстинктів та, порівнюючи героїнь із тваринами, ніби відмежовувати те, що відбувалось у таборах, від усього людського (як прийнятного) в площину нереального й казкового.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, можемо підсумувати, що Синтія Озік належить до другого покоління єврейських мігрантів, які були виховані під впливом ідишистських єврейських традицій. Незважаючи на те, що вона не була безпосереднім свідком Голокосту, письменниця, яка цікавилась єврейською культурою, перенесла свій досвід

осмислення трагічних подій у Європі в літературу. Саме цей досвід переживання Голокосту відобразився в літературному доробку С. Озік у жанрі, формі та змісті творів. Крім того, цей досвід вплинув на зображення у творах елементів єврейської історії, а також проблеми переживання травматичного досвіду та втрати ідентичності. У творах «Шаль» і «Роза» авторка використовує магічні елементи через неможливість описати та досягнути реальні події. У «Розі» Синтія Озік зображує знайомі їй Сполучені Штати, але головна героїня – це травмована після Голокосту жінка, яка не може відпустити минуле, і тому проявляє деструктивну поведінку. Безперечно, травма Голокосту вплинула й на розвиток нової американсько-єврейської культури та літератури, що відображається у творах письменників наступних поколінь.

References

- Alkana, J., 1997. «Do we not know the meaning of aesthetic gratification?»: Cynthia Ozick's *The Shawl*, the *Akedah*, and the Ethics of Holocaust Literary Aesthetics. *Modern Fiction Studies*, 43(4), pp. 963-990.
- Bauman, Z., 2009. Jews and other Europeans, old and new. *European Judaism: A journal for the new Europe*, 42, pp. 121-133.
- Boyarin, J., 1993. Diaspora: Generation and The Ground of Jewish Identity. *Critical Inquiry*, 19(4), pp. 693-725.
- Cohen, I., 1977. The Wind of the Time. *Ben-Yehuda Project*, [online]. Available at: <<https://benyehuda.org/read/2513/read>> [Accessed 15 October 2025].
- Crowley, P., 2003. Paul Ricœur: the Concept of Narrative Identity, the Trace of Autobiography. *Paragraph*, 26, pp. 1-12.
- Dunn, R., 1997. Self, Identity, and Difference: Mead and the Poststructuralists. *The sociological quarterly*, 38, pp. 687-705.
- Friedman, L. S., 1991. *Understanding Cynthia Ozick*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Gorra, M., 1984. Rev. of the *Cannibal Galaxy* by Cynthia Ozick. *Hudson Review*, 37, pp. 151-164.
- Korman, G., 1987. Mass Murder Hides Holocaust: Beyond Belief: The American Press and the Coming of the Holocaust, 1933–1945 by Deborah E. Lipstadt. *Reviews in American History*, 15 (3), p. 474–479. DOI: 10.2307/2702047. JSTOR 2702047.
- La Barbera, M., 2015. *Identity and Migration in Europe. Multidisciplinary Perspectives*. New York: Springer.
- Ozick, C., 1989. *The Shawl*. New York: Vintage International, p. 84.
- Ozick, C., 2021. Interviewed by Alessandra Farkas. *The Center for Fiction*, [online]. Available at: <<https://centerforfiction.org/interviews/cynthia-ozick-interviewed-by-alessandra-farkas/>> [Accessed 15 October 2025].
- Rebhun, U., 2004. *Jews in Israel: Contemporary Social and Cultural Patterns*. Lebanon: UPNE.
- Rosenman, S., 1990. The collective past, group psychology and personal narrative: Shaping Jewish identity by memoirs of the Holocaust. *The American Journal of Psychoanalysis*, 50, pp. 151-170.
- Sagi, A. and Zohar, Z., 2000. *Circles of Jewish Identity*. Tel Aviv: Hakibutz Hameuhad.
- Sivan, M., 2002. «Framing Questions» Cynthia Ozick's «Shots». *Literature and Theology*, 16(1), pp. 51-64.
- Staub, M. E., ed. 2004. *The Jewish 1960s: An American Sourcebook*. Waltham: Brandeis University Press.
- Wirth-Nesher, H., 1985. The Ethics of Narration in D. M. Thomas's *The White Hotel*. *The Journal of Narrative Technique*, 1(15), pp. 15-28.
- Zohar, Z., 2000. *Circles of Jewish Identity in Halachic Literature*. Tel Aviv: Shlomo Hartman Institute.

Стаття надійшла до редакції 20 жовтня 2025 р.

Anastasiia Mikhieieva

JEWISH IDENTITY IN THE UNITED STATES AND THE INTERPRETATION OF HOLOCAUST TRAUMA IN CYNTHIA OZICK'S *THE SHAWL* AND *ROSA*

This article explores the complexities of Jewish identity formation in the United States through

the lens of Holocaust trauma as represented in Cynthia Ozick's short stories The Shawl and Rosa. The study examines how pre-existing Jewish diasporic identity in the U.S., shaped by waves of Jewish immigration prior to World War II, influenced the reception, understanding, and representation of the Holocaust among American Jews. Drawing on historical, sociological, and literary approaches, the paper analyzes how individual and collective memory intersect in Ozick's narratives, and how post-traumatic writing becomes a medium for reconstructing identity in the diaspora.

The article begins by outlining the historical migration of Jews to the United States and the sociopolitical obstacles that limited their ability to escape Nazi Europe. It further investigates the delayed but profound cultural response to the Holocaust within the American Jewish community, especially from the 1960s onward, when Holocaust memory became central to Jewish self-perception.

Ozick's stories are examined as literary manifestations of post-Holocaust identity. The Shawl presents a haunting, symbolic narrative of survival and loss within a concentration camp, focusing on the tragic figure of Rosa and her infant daughter Magda, who is ultimately killed. The titular shawl functions as a magical, maternal artifact that temporarily protects the child. In Rosa, the story shifts decades later to the United States, where the protagonist continues to live in the shadow of trauma, consumed by grief and guilt, unable to reintegrate into society. Through these works, Ozick illustrates how trauma persists and evolves long after the original event, reshaping the subject's reality, memory, and identity.

The study argues that Ozick employs elements of magical realism and myth-making not to escape historical reality, but to deepen emotional resonance and explore the psychological dimensions of trauma. Moreover, Ozick resists homogenizing Jewish suffering, choosing instead to portray the unique, deeply personal experiences of survivors, thereby challenging collective narratives that often reduce Holocaust memory to abstraction.

Methodologically, the article applies intertextual and semiotic analysis, engaging with broader theoretical frameworks on identity (Bauman, Cohen, Zohar), trauma studies, and diaspora literature. It concludes that Ozick's writing exemplifies a literary form of working through trauma, where the boundary between past and present dissolves, and memory becomes both burden and identity marker.

Ultimately, Ozick's contribution lies in her ability to voice the inarticulable, to construct a literary space in which historical horror and personal loss are interwoven with cultural continuity, spiritual questioning, and the enduring search for meaning within the Jewish-American experience.

Key words: war, Jewish identity, diaspora, poetics, Holocaust.